

MAGYARORSZÁG PIARISTA MŰLTJÁBÓL

8

KOHÁRY ISTVÁN EMLÉKKÖNYV

MAGYARORSZÁG PIARISTA MÚLTJÁBÓL

8.

1. Koltai András, *Bevezetés a piarista rend magyarországi történetének forrásaiba és irodalmába*, Budapest, 2007.
2. Böszörményi Géza SchP, *A magyar piaristák 1950-ben: Szétszórás és újrakezdés*, Budapest, 2007
3. Haraszi Mihály, *Tatabánya és a piaristák*, Budapest, 2009.
4. Russel Károly SchP, *A kolozsvári Kalazantinum története 1894–1916*, s. a. rend. Sas Péter, Budapest, 2009.
5. *A piarista nevelés újraindulása Szegeden 1991–1999*, szerk. Miklós Péter, Budapest–Szeged, 2013.
6. Szende Ákos, *Piarista eszmék és sorsok 20. századból*, Budapest, 2013.
7. *A magyar piaristák és a Tanácsköztársaság*, bev. Szakál Ádám SchP, s. a. rend. Koltai András, Budapest, 2013.
8. *Koháry István emlékkönyv*, szerk. Kozicz János–Koltai András, Budapest–Kecskemét, 2015.

KOHÁRY ISTVÁN EMLÉKKÖNYV

a kecskeméti piarista gimnázium
alapításának 300. évfordulójára

szerkesztette
KOZICZ JÁNOS és KOLTAI ANDRÁS

PIARISTA REND MAGYAR TARTOMÁNYA
PIARISTA GIMNÁZIUM, KOLLÉGIUM, ÁLT. ISKOLA ÉS ÓVODA (KECSKEMÉT)
BUDAPEST-KECSKEMÉT

2015.

A címlapon:

- (1) Koháry István (Johann Andreas Pfeffel mezzotintója, részlet, 1742/1750: ld. 18. oldal)
- (2) A Koháry család címere (Csúzy Zsigmond OSPPE, *Zengedező síp-szó*, Pozsony, 1723, PMKK: ld. 20. oldal)
- (3) A kecskeméti piarista rendház és templom (Jánosy József piarista novícius színezett tollrajza, 1806: PMKL, Tervrajzok, P 26)

A hátlapon:

- (1) Koháry István (Carl Wilhelm Brand festménye, 1742, részlet: Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok, ld. 8. oldal)
- (2) Koháry István (Carl Wilhelm Brand festménye, 1742, részlet: Trencsén, piarista rendház, ld. 6. oldal)

Koháry István ábrázolásainak összegyűjtésében, azonosításában és közlésében ezúton köszönjük Buzási Enikő (Budapest), Stanislav Bujdák SchP (Trencsén), Juhász Gábor (Vác), Ruppert József SchP, Gödölle Mátyas és a Magyarok Nagyszonyja Ferences Rendtartomány segítségét.

A kecskeméti piarista templomról készült felvételeket Thaler Tamás készítette (2014).

© a szerzők, Kozicz János, Koltai András

Kiadta a Piarista Rend Magyar Tartománya és a
Piarista Gimnázium, Kollégium, Általános Iskola és Óvoda (Kecskemét)
Felelős kiadó: Labancz Zsolt SchP tartományfőnök és Nagy Attila SchP igazgató
Készült a Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltárában
Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap 3437/1626 számú támogatásával

A nyomás és kötés az EFO nyomda munkája
Felelős vezető: Fonyódi Ottó
Százhalombatta, 2015
Készült Linux Libertine betűvel, 400 példányban

HU ISSN 1789-1566
ISBN 978-963-89610-6-8

TARTALOM

<i>Ruppert József SchP</i> : Előszó.....	7
<i>Mercs István</i> : Egy „labanc” főúr: Koháry István portréja a történeti irodalomban.....	9
<i>Kozicz János</i> : A török elleni harcok vitézi hagyománya a Koháry családban.....	19
<i>Maczák Ibolya</i> : Koháry István és a régi magyarországi prédikációk	55
<i>Komjáti Zoltán Igor</i> : Koháry István Heves vármegyei birtokairól.....	67
<i>Szirácsik Éva</i> : A földesúri járadék Koháry II. István Nógrád vármegyei központú birtokain.....	83
<i>Péterné Fehér Mária</i> : Koháry István, Kecskemét földesura	101
<i>Koltai András</i> : Koháry István és a kecskeméti piarista rendház alapítása	115
<i>Jernyei Kiss János</i> : A piaristák kecskeméti temploma	139
<i>Martí Tibor</i> : Adatok Koháry István és a füleki ferencesek kapcsolatához	191
Koháry István végrendelete Pozsony, 1723. január 12.	205
<i>Holczer József SchP</i> : Koháry, 2001	221
Rövidítések.....	223
Névmutató	229

Koháry II. István (1649–1731) / Carl Wilhelm Brand (Brandt) olajfestménye, 1742 (Trencsén, piarista rendház; az 1950 és 1990 közötti évtizedekben a trencsényi múzeumban; a dublázott kép hátoldalán az eredeti szignatúra másolata: „C. W. Brandt pinxit Tyrn. 1742”). A festmény fölirata szerint („*Excellentissimus ac Illustrissimus Dominus Comes Stephanus Kohári auxit e locupletavit Domus Probationis Societatis Jesu Trenchaniensis MDCCXXVI.*”) a trencsényi jezsuita noviciátus számára készült, amelyet Koháry István 1726-ban jelentős adománnyal gazdagított. Az arc kidolgozásában olyan mértékű hasonlóság figyelhető meg a Történelmi Képcsarnokban őrzött sötét hátterű portréval, hogy föltehetően egyszerre, egy megrendelésre készültek. Ez a trencsényi változat Koháryt a reprezentatív udvari portrék kellékeivel: oszloppal, drapériával, asztalon elhelyezett süveggel ábrázolja. A főúr bal kezébe buzogány került, és sérült jobb keze is éppnek látszik.

Irod. PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, Anna, *Maliarstvo 18. storočia na Slovensku*, Bratislava, 1983, 91. *Saur Allgemeines Künstlerlexikon: Die bildenden Künstler aller Zeiten und Völker*, begr. Günter MEISSNER, München-Leipzig, 1996, Band 13, 593.

ELŐSZÓ

Koháry István országbíró, költő és magyar hazafi rendkívüli személyiség volt, aki hosszú élete során karddal, tollal, a jog igazságával szolgálta egyházát és hazáját. A történettudomány feladata, hogy számba vegye mindazt a sok jótéteményt, amelylyel e kivételes férfiú számtalan helyen és számtalan módon gyarapította a török és kuruc háborúkban kivérzett, erkölcsében és javaiban is elszegényedett Magyarországot.

De talán ennél is többet mond számunkra életének példája. Jellemének páratlan gazdagságából már kortársai is egyháza és hazája iránti önfeláldozó hűségét emelték ki. Kevés olyan történelmi személyt ismerünk, különösen ebből a korból, aki lelkiismeretéhez, elveihez, katolikus hitéhez olyan következetesen ragaszkodott volna, mint Koháry István. Isten iránti szeretetből kész volt minden földi javáról, sőt életéről is lemondani.

Koháry nagy jelentőségű alapítványai és kezdeményezései közül – a magyar történelem tragikus útvetszőinek következtében – az egyik legmaradandóbbnak a kecskeméti piarista iskola bizonyult, amely ma is élő, és az alapító céljának megfelelően működő intézmény, ahol Koháry emléke elevenen él. Ezt mindenki számára láthatóvá teszi az, hogy 2001 óta a gimnázium előtt áll az iskola alapítójának, Koháry Istvánnak egészalakos szobra, az országbíró, költő és magyar hazafi méltó emlékműve.

Koháry életének példája és az általa alapított intézmény összekötik számunkra a múltat a jelennel. Alakja, munkássága, nagylelkűsége, megingathatatlan becsületessége és következetes vallásossága méltók arra, hogy példaként állítsuk ifjúságunk elé, költészetéből áradó életbölcssége pedig ma is tanulságként és útmutatóként szolgál. Hála és köszönet mindazoknak, akik most e kötet összeállításával lehetőséget teremtettek mindannyiunknak ahhoz, hogy Koháry István életét és korát jobban megismerjük, és hogy életének példája erőt adjon az új nemzedékeknek is egyházuk, hazájuk, városuk szolgálatára.

Ehhez biztatásul pedig mindannyiunk számára álljanak itt Koháry István szavai, amellyel leveleiben a kecskemétiakat köszöntötte: „*Sok jókkal áldjon Isten beneteket!*”

Budapest, 2015. január 10.

Ruppert József
piarista
Kecskemét város díszpolgára